

## Nr 9

### *Utlåtande i anledning av väckta motioner om vissa skärpta åtgärder mot bilstölder m. m.*

Första lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 62 i första kammaren av herr Nilsson, Yngve, m. fl. samt nr 95 i andra kammaren av herr Svensson i Krokstorp m. fl. I motionerna, vilka är likalydande, hemställas, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa

1) att fråga om hållande i förvar under viss tid av biltjuv särskilt måtte beaktas vid samordnings- och översynsarbetet rörande ungdomsbrottsligheten, samt

2) att bilskadetredningen erhåller speciellt uppdrag att närmare utreda frågan om införselinstitutets utvidgning till att omfatta även bilstölderna».

Beträffande skälen för motionärernas hemställan får utskottet hänvisa till motionerna.

#### **A. Hållande i förvar såsom påföljd för bilstöld**

Nu gällande bestämmelser om frihetsberövande i anledning av brott upp-tager icke några stadganden, som särskilt tager sikte på förövare av bilstölder. Omhändertagande i avsikt att bryta en pågående brottslig aktivitet eller att förhindra att en situation med påtaglig risk för brott resulterar i sådana kan emellertid komma till stånd i vissa fall. Gemensamt för dessa är dock att den, beträffande vilken ingripandet ifrågakommer, skall vara föremål för kriminalvård i frihet efter en tidigare dom på frihetsberövande påföljd. Bestämmelserna i detta hänseende syftar sålunda icke i första hand till att utgöra sanktioner med en avskräckande eller eljest återhållande effekt utan avser främst att bereda möjligheter till ett ändamålsenligt fullföljande av en redan inledd och pågående kriminalvårdande behandling.

Det kan i förevarande sammanhang nämnas att *strafflagberedningen* i sitt förslag till lag om skydd mot brott föreslagit utvidgade möjligheter till ingripanden av nu nämnt slag. Omhändertagande under högst två veckor föreslås sålunda skola kunna äga rum jämväl beträffande den, som dömts till skyddstillsyn, d. v. s. förslagets motsvarighet till den nuvarande kvalificerade villkorliga domen. Någon självständig påföljd i form av hållande i förvar, arrest eller annat kortvarigt omhändertagande föreslås däremot

icke av strafflagberedningen och har, såvitt av dess betänkande framgår, ej heller övervägts.

Frihetsberövande av kortare varaktighet i anledning av brott kommer understundom till stånd i form av anhållande eller häktning. Dessa frihetsberövanden har icke en repressiv karaktär utan är straffprocessuella tvångsmedel, som syftar till att möjliggöra ett genomförande av straffrättskipningen. Såsom grund för häktning har emellertid i rättegångsbalken även upptagits att anledning förekommer att den misstänkte fortsätter sin brottsliga verksamhet. Häktning av den som är under 18 år får ej ske med mindre det är uppenbart, att betryggande övervakning ej kan ordnas.

Frågan om åtgärder för motverkande av ungdomsbrottsligheten över huvud taget var i anledning av ett flertal motioner föremål för behandling av 1956 års riksdag, varvid bl. a. ökningen av antalet bilstölder såsom ett specifikt ungdomsbrott tilldrog sig särskild uppmärksamhet. I allmänna beredningsutskottets av riksdagen godkända utlåtande (nr 22) i anledning av motionerna i ämnet anförde utskottet bl. a. vissa allmänna synpunkter på ungdomsbrottsligheten samt underströk angelägenheten av att åtgärder skyndsamt vidtoges för dess bekämpande. Utskottet, som icke fann sig vilja förorda nya utredningar på hithörande område, uttalade att det emellertid torde vara nödvändigt med en samordning och översyn av redan föreliggande utredningsmaterial och hemställde att vad utskottet anfört måtte givas Kungl. Maj:t till känna.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 1 juni 1956 tillkallade chefen för justitiedepartementet *sakkunniga för en undersökning av ungdomsbrottsklientelet* med syfte att klarlägga orsakerna till kriminaliteten. I direktiven för undersökningen har bilstölderna ägnats stort utrymme. Rörande redan nu föreliggande möjligheter till ingripande mot ungdomsbrottslingar anfördes i direktiven bl. a. följande:

Den nuvarande lagstiftningen torde i och för sig erbjuda utrymme för olika slag av ingripanden mot det klientel som begår bilstölder och andra typiska ungdomsbrott. Sålunda kan, allt efter brottets art samt den brottsliga ålder och personliga förhållanden, förekomma olika behandlingsåtgärder eller kriminalvårdande åtgärder i och utanför anstalt i syfte att tillrättaföra klientelet. Domstolar och andra myndigheter torde alltså redan nu ha stora möjligheter att ingripa för att tillrättaföra brottslingen och skydda samhället. Arbete pågår dock i syfte att på längre sikt förbättra lagstiftningen i dessa avseenden. Strafflagberedningen har en längre tid varit sysselsatt med en grundlig översyn av reaktionsformerna, även beträffande ungdomsklientelet, och väntas inom kort avgiva sitt slutbetänkande. Likaså har barnavårdskommittén snart slutfört sitt arbete på en ny barnavårdslag. Det må även nämnas, att en utredning tillsatts för effektivare åtgärder inom eftervård och annan kriminalvård i frihet.

En allvarlig brist i samhällets åtgärder mot brott är att reaktionen ofta inte följer tillräckligt snabbt på brottet. Det är över huvud taget en olägenhet att rättsförfarandet i olika instanser tar lång tid. Inom justitiedepartementet pågår en statistisk utredning för att klarlägga tidsintervallerna mellan olika åtgärder av polis, åklagare och domstolar. Sedan denna utred-

ning, som väntas bli färdig inom den närmaste tiden, framlagts torde få övervägas vilka åtgärder som kan vidtagas för att påskynda förfarandet. Då bilstölder och andra brott begås av ungdomar, som enligt gällande lagstiftning icke bör häktas, föreligger ofta förutsättningar för omhändertagande för skyddsuppfostran enligt barnavårdslagen. I så fall ger lagen möjlighet att omhändertaga den unge så gott som omedelbart. På initiativ av socialdepartementet har nyligen hållits en konferens med representanter för bl. a. socialstyrelsen, riksåklagarämbetet, överståthållarämbetet, vissa länsstyrelser och barnavårdsnämnderna i de största städerna. Därvid rådde enighet om att barnavårdsnämnderna i fall då omhändertagande är påkallat bör ingripa på ett så tidigt stadium som möjligt. Enligt vad som upplystes planeras på skilda håll åtgärder för att öka barnavårdsnämndernas resurser då det gäller att tillfälligt taga hand om dessa ungdomar, som i regel skall placeras på de statliga ungdomsvårdsskolornas yrkesskoleavdelningar. Under våren 1955 började platstillgången vid dessa avdelningar att bli knapp, och under hösten samma år ökade trycket på avdelningarna. Genom beslut vid de senaste årens riksdagar och genom vissa andra åtgärder har emellertid kapaciteten ökat. Den kommer att successivt öka ytterligare. Inom socialdepartementet följer man uppmärksamt utvecklingen på detta område.

De sakkunniga har sedermera bemyndigats att från medicinska, psykologiska och sociologiska synpunkter utföra en flerårig undersökning av en grupp om 350 pojkar i åldern 13—17 år, som anmäles för brott första gången efter fyllda 13 år, samt av en lika stor kontrollgrupp ungdomar, som ej anmäls för brott. Undersökningens resultat kan förväntas i viss mån belysa frågan i vad mån hotet om straff eller annat ingripande verkar brottsförebyggande inom här ifrågakommande klientel, inom vilket flertalet av biltjuvarna torde vara att finna.

I enlighet med de av riksdagen uttalade önskemålen tillkallade vidare chefen för justitiedepartementet jämlikt bemyndigande den 16 november 1956 sakkunniga för överläggningar för samordning av åtgärderna mot ungdomsbrottsligheten. I överläggningarna, som äger rum i justitiedepartementets regi och pågår sedan början av år 1957, deltagar jämte de tillkallade sakkunniga företrädare för justitie-, social-, inrikes-, kommunikations-, ecklesiastik- och civildepartementen samt representanter för socialvården och för polis- och åklagarmyndigheterna i Stockholm. Dessutom har till de olika sammanträdena kallats personer, som på skilda fält sysslar med ungdomsproblem. Arbetet beräknas kunna slutföras under år 1958.

Barnavårdskommittén har i sitt betänkande I med förslag till lag om utredningshem (SOU 1955:37) föreslagit inrättandet av sådana hem med uppgift att möjliggöra att häktning samt i viss utsträckning anhållande av underåriga, främst sådana som ej fyllt 18 år, ersätts med en lämpligare form av frihetsberövande. Därjämte bör utredningshemmen, enligt vad kommittén funnit, tillgodose barnavårdsorganens behov av att kunna hålla vissa underåriga i förvar för utredning eller i avbidan på placering. Slutligen avses hemmen även kunna nyttjas för tillfällig förvaring av anhållna underåriga.

Den i förevarande motioner framförda tanken att ingripande mot en

ertappad biltjuv skulle kunna ske i form av hållande i förvar under viss kortare tid var föremål för behandling av 1957 års riksdag i anledning av väckta motioner, I: 165 och II: 198. I dessa hemställdes bl. a. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala, att frågan om bilstölderna måtte givas prioritet vid samordnings- och översynsarbetet rörande ungdomsbrottsligheten samt att frågan om hållande i förvar av ertappad biltjuv därvid måtte särskilt beaktas. I sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 3) över motionerna anförde allmänna beredningsutskottet rörande sistnämnda spörsmål, att ett dylikt förfarande torde vara främmande för svensk rättsuppfattning. Utskottet framhöll att beträffande dem, som dömts för brott, strafflagberedningens förslag till skyddslag bl. a. innebure en skärpning av åtgärderna för att komma till rätta med unga brottslingar samt erinrade vidare om barnavårdskommitténs förslag om utredningshem.

### **B. Införsel för skadestånd på grund av bilstöld**

Enligt 67 § utsökningslagen må gäldenärs innestående avlöning för tjänst eller annan arbetsanställning icke utmätas, förrän gäldenären är berättigad att lyfta avlöningen. Är avlöningen förfallen till betalning, skall därav från utmätning undantagas vad som erfordras till nödigt underhåll åt gäldenären, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn. Samma regler som för avlöning gäller ock för pension å rikets stat och under vissa förutsättningar även för annan pension eller livränta.

I samband med införandet av lagen den 14 juni 1917 om barn utom äkten-skap tillkom emellertid lagen samma dag om införsel i avlöning, pension eller livränta. Genom sistnämnda lag infördes möjlighet att beträffande enskildas underhållsbidrag av familjerättslig natur, som fastställts av domstol eller domare eller grundas å skriftligt avtal, genom införsel uttaga underhållsbidraget i den underhållsskyldiges avlöning, pension eller livränta. Införsel begäres hos utmätningssmannen, som har att underrätta den underhållsskyldige om ansökningen och hos arbetsgivare eller myndighet söka inhämta upplysning angående de omständigheter, som kan vara av betydelse vid prövning av ansökningen. Beviljas införsel skall utmätningssmannen enligt 7 § införsellagen förordna, huru stort belopp av avlöningen, som vid varje avlöningstillfälle skall innehållas för gäldande av underhållsbidraget, därvid utmätningssmannen tillika skall föreskriva, att vid varje avlöningstillfälle angivet belopp skall förbehållas den underhållsskyldige, motsvarande vad han kan anses behöva till underhåll för sig själv och för make och oförsörjda barn eller adoptivbarn, som ej själva åtnjuter underhållsbidrag av honom. Innehållande får därför äga rum endast i den mån avlöningen överskjuter sistnämnda belopp.

Efter lagens tillkomst har dess tillämpningsområde efter hand utvidgats

till andra fordringar än familjerättsliga underhållsbidrag. Sålunda kan införsel numera beviljas även för fattigvårdsstyrelses och barnavårdsnämnds fordringar mot enskilda försörjningspliktiga i vissa fall, för oguldna utskylder och allmänna avgifter samt för böter och viten.

Beviljas införsel till gäldande av såväl underhållsbidrag som utskylder och avgifter och förslår ej därtill det belopp, som må innehållas, skall detta belopp i första hand gå till betalning av underhållet. Om det föreligger beslut om införsel för böter och viten samtidigt som införsel för fordringar av annat slag, äger böter och viten minsta rätt.

Motionärernas tanke att skadestånd på grund av brottslig gärning vid verkställighet skulle stå i en särskilt gynnad ställning är icke ny. Under 1900-talet har vid flera tillfällen och i olika sammanhang i lagstiftningsärenden angående utmätning och införsel framhållits, att skadestånd i följd av brottslig gärning borde intaga en särställning. Ur den senare diskussionen rörande detta spörsmål må erinras om följande.

I motioner till 1944 års riksdag, I: 208 och II: 314, föreslogs, att möjlighet till införsel måtte öppnas för fordran på skadestånd, som utdömts på grund av misshandelsbrott. Första lagutskottet fann i sitt av riksdagen godkända utlåtande, nr 42, att förslaget var värt beaktande, men det hade enligt utskottets mening sådant samband icke endast med rätten till införsel för skadestånd på grund av brottslig gärning över huvud utan även med den större frågan om rätten till utmätning i avlöning, att det icke kunde anses lämpligt att upptaga den genom motionerna väckta begränsade lagstiftningsfrågan till särskild behandling. Vid 1945 års riksdag återkom motionärerna med motioner, I: 187 och II: 315, i vilka yrkades revision av utsökningslagen och i samband därmed stående lagstiftning, varvid bland andra frågor den i 1944 års motioner framförda borde vinna en lösning. På hemställan av första lagutskottet (utlåtande nr 39) anhöll riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t om revision av utsökningslagen och i samband därmed stående författningar. Enligt bemyndigande den 20 september 1957 har chefen för justitiedepartementet tillkallat en utredningsman för att verkställa en förberedande översyn av utsökningslagen m. m. Enligt vad som uttalats i direktiven till utredningsmannen är det avsikten att reformeringen av utsökningsrätten skall uppdragas åt lagberedningen, sedan denna slutfört sitt sedan länge pågående arbete på en ny jordabalk.

Sedan Kungl. Maj:t den 13 januari 1947 förordnat dåvarande revisionssekreteraren professor Ivar Strahl att i samråd med representanter för övriga nordiska länder verkställa en *förberedande utredning angående lagstiftning på skadeståndsrättens område*, avgav utredningsmannen betänkande i ämnet den 31 maj 1950 (SOU 1950: 16).

I nämnda betänkande har utredningsmannen till behandling upptagit bland annat frågan om skadeståndets straffrättsliga funktion. Utredningsmannen har därvid som en svaghet hos skadeståndet såsom brottspåföljd framhållit svårigheten att förmå dem, som dömts att betala skadestånd, att

fullgöra sin skyldighet. I någon mån råddes bot därför genom möjligheten att föreskriva skadeståndsbetalning i villkorlig dom och genom bestämmelsen i 2 § lagen om villkorlig frigivning. Det kunde emellertid ifrågasättas, om icke exekutionsmöjligheterna borde förstärkas genom att det infördes möjlighet till införsel för skadestånd på grund av brott. Utredningsmannen yttrade i fortsättningen:

En regel om införsel för skadestånd på grund av brott kunde tänkas formad så, att domstolen skulle, när det från kriminalpolitisk synpunkt ansåges lämpligt eller i allt fall icke olämpligt, äga bestämma en betalningsplan som kunde förverkligas genom införsel. Domstolen skulle ha att se till att den dömda icke bleve över hövan betungad och därför kunna inskränka införseln till en del av skadeståndet. Man kunde tänka sig, att domstolen, när den utdömde skadeståndet tillika i den mån det kunde ske utan men för den dömdes anpassning i samhället och utan att han bleve oskäligt betungad, skulle äga medgiva att den skadeståndsberättigade finge erhålla införsel till gäldande av skadeståndet eller del därav med högst visst belopp för månad eller annan tid som domstolen bestämde. Genom möjligheten till införsel enligt i huvudsak dessa regler skulle förrådet av reaktionsmedel mot brottsligheten ha berikats med ännu ett, vilket skulle ha karaktären av arbete i frihet till gottgörelse av skadan eller del därav. Ehuru till motivering för införande av denna möjlighet till införsel främst synes böra anföras dess nytta från straffrättslig synpunkt, är det givet, att möjligheten även skulle vara av värde för de skadeståndsberättigade.

Vid sammanträde i Stockholm den 19—den 29 oktober 1950 enades representanterna för de nordiska länderna om en likalydande framställning innehållande rekommendationer angående lagstiftning på skadeståndsrättens område. Enligt dessa rekommendationer, vilka finns intagna i nyssnämnda betänkande, borde — förutom andra frågor — till övervägande upptagas frågan om lämpliga åtgärder för att säkerställa, att skadeståndsberättigad komme i åtnjutande av sitt skadestånd. Vid sidan om obligatorisk ansvarighetsförsäkring ifrågakomme här även införande av möjlighet till införsel för skadestånd på grund av brottslig gärning och åtgärder för att ge skadeståndsfordran företräde framför böter.

I en vid 1952 års riksdag väckt motion, II: 209, hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville till strafflagberedningen för närmare övervägande överlämna frågan om effektivare former för uttagande av ådömd ersättning för vid bilstölders vållade skador genom tillämpning av lagen om införsel i lön eller på annat sätt. Första lagutskottet hemställde i sitt av riksdagen godkända utlåtande, nr 20, att riksdagen måtte anhålla om en förutsättningslös utredning angående effektivare former för uttagande av sådant skadestånd som åsyftades i motionen. Angående den i motionen särskilt upptagna tanken, att sådant skadestånd skulle kunna uttagas genom införsel, uttalade emellertid utskottet:

Det torde kunna ifrågasättas, huruvida det är lämpligt att tillgodose önskemålet om effektivare former för indrivning av ifrågavarande skadestånd genom en utvidgning av införselinstitutets tillämpningsområde. Varje ut-

vidgning av detta innebär tydligen ett ingrepp i de intressen som lagstiftningen velat skydda genom bestämmelserna i 67 § utsökningslagen om begränsning i rätten till utmätning i avlöning. En omfattande och vidlyftig rätt till införsel skulle i praktiken också komma att verka ofördelaktigt på de intressen, som för närvarande tillvaratas genom införselinstitutet.

Även vid 1954 års riksdag väcktes motioner, I: 119 och II: 150, angående införsel i arbetsinkomst för beredande av ersättning åt målsägande i brottmål. I motionerna hemställdes att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag till lag i enlighet med det i motionerna angivna syftet. I sitt av riksdagen godkända utlåtande, nr 13, anförde första lagutskottet, att ehuru de av utskottet vid behandlingen av spørsmålet i tidigare ärenden uttalade skälen mot en utvidgning av införselinstitutet i motionernas syfte alltjämt ägde giltighet, kravet på en effektivare indrivning av skadestånd på grund av vissa brott syntes göra sig gällande med sådan styrka, att även möjligheten att använda införselinstitutet borde övervägas vid en förutsättningslös utredning. Utskottet ansåg sig emellertid icke kunna tillstyrka att det i motionerna upptagna spørsmålet gjordes till föremål för särskild utredning; härvid hänvisades till att strafflagberedningen hade under övervägande att föreslå vissa åtgärder för ett effektivare uttagande av skadestånd på grund av brott och att beredningen därvid även komme att utreda frågan om tillämpning av införselinstitutet. Utskottet framhöll vidare att det vore uppenbart, att frågan även komme att upptagas vid den revision av utsökningslagen och i samband därmed stående författningar, som begärts av riksdagen.

I *strafflagberedningens* betänkande med förslag till skyddslag (SOU 1956: 55) upplyses att beredningen övervägt, om den skulle kunna föreslå exekutionsrättsliga åtgärder för att effektivisera skadeståndsbetalningen, varvid kunde ifrågakomma att öppna möjlighet till införsel för skadestånd på grund av brott. Beredningen anför emellertid, att det syntes beredningen, att detta spørsmål har så nära samband med frågan om utsökningsväsendets reformering och införselinstitutets roll i ett reformerat utsökningsväsen att det bör upptagas vid den förestående revisionen av utsökningslagen. Huruvida införsel bör medges för skadeståndsfordringar kan nämligen, framhåller beredningen, icke med säkerhet bedömas utan en prövning av införselinstitutets verkningssätt och en jämförelse mellan de olika slag av fordringar, för vilka införsel kan beviljas.

I motioner, I: 165 och II: 198, vid 1957 års riksdag hemställdes bl. a. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala, att frågan om utvidgning av införselinstitutet för utfående av skadestånd, som utdömts i samband med biltillgrepp, måtte särskilt beaktas vid samordnings- och över synsarbetet rörande ungdomsbrottsligheten. I allmänna beredningsutskottets utlåtande (nr 3), vilket godkändes av riksdagen, hänvisade utskottet i anledning av motionärernas förslag i förevarande del till vad strafflagberedningen anförde därom att ett så nära samband föreläge mellan frågan om

införselinstitutets tillämpning vid skadeståndsbetalning och utsokningsväsendets reformering, att spörsmålet borde upptagas vid den förestående revisionen av utsokningslagen. Utskottet förklarade, att det anslöte sig till vad strafflagberedningen härutinnan anfört, samt erinrade om att bilskadeutredningens arbete, såvitt gällde lagstiftning om ersättning för skador orsakade av motorfordon, beräknades bliva avslutat under året.

I förevarande motioner åsyftas att *bilskadeutredningen* skall erhålla uppdrag att närmare utreda frågan om införselinstitutets utvidgning till att omfatta även skadestånd, som utdömts på grund av bilstöld. Bilskadeutredningen, som den 1 oktober 1957 framlagt ett betänkande kallat Trafikförsäkring (SOU 1957: 36), har enligt direktiven haft att verkställa utredning rörande revision av lagstiftningen om ersättning för skada till följd av bruk av motorfordon och om obligatorisk försäkring mot sådana skador. Utredningen har däremot icke haft att befatta sig med frågor om ordningen för erläggande av skadestånd, som kan utdömas till följd av bruk av motorfordon. Sedan betänkandet framlagts återstår av bilskadeutredningens uppdrag att verkställa utredning rörande revision av bestämmelserna i 6 kap. 4 § strafflagen om efterlevandes rätt till skadestånd.

## Utskottet

### A. Hållande i förvar

Vad till en början angår det i motionerna berörda spörsmålet om hållande i förvar såsom påföljd för bilstöld synes motionärerna åsyfta att man genom att införa ett dylikt förfarande skulle kunna tillgodose det från kriminalpolitisk synpunkt viktiga kravet, att samhällsingripandet mot en lagöverträdare skall följa i så nära anslutning som möjligt till det begångna brottet. Såväl för möjligheterna att hindra den enskilde lagöverträdaren från att begå ytterligare brott som för upprätthållandet av laglydnaden i stort framstår det som synnerligen angeläget att ett ingripande från samhällets sida äger rum och att detta sker snabbt. Uppenbart är att intresset härav gör sig gällande med särskild styrka i fråga om den alltjämt ökande ungdomsbrottsligheten, inom vilken bilstölderna intar en framträdande plats. Utskottet delar därför den uppfattning om behovet av ett snabbt och påtagligt samhällsingripande mot lagöverträdare, på vilken motionerna i förevarande del grundats, men vill i anledning av den i motionerna gjorda begränsningen till förövare av bilstölder framhålla, att nämnda behov givetvis gör sig gällande vid bekämpandet av all brottslighet.

När det gäller formerna för samhällsingripandet står med redan nu gällande bestämmelser olika möjligheter till buds. Anhållande och häktning kan såsom straffprocessuella tvångsmedel komma till stånd i omedelbar anslutning till att brottet uppdragas. Beträffande den, som redan är föremål för kriminalvård, kan likaså i vissa fall ett omedelbart ingripande ske inom ra-



men för den påföljd, som han är ådömd. För att kriminalvård — straff eller skyddsåtgärd — i andra fall skall kunna komma till stånd måste däremot, liksom för åvägabringande av ett omhändertagande inom barnavården, en noggrann utredning i saken föregå samhällsinsgrändet. Det är givet att denna utredning kan taga så lång tid i anspråk, att samhällsreaktionen på det begångna brottet blir avsevärt fördröjd. Intresset av snabbhet i ingripandet blir härigenom icke i erforderlig grad tillgodosett. Så skulle i dessa fall kunna ske endast genom att utredning i saken underlätes eller åtminstone väsentligt inskränktes. Emellertid är det — såsom antydde i allmänna beredningsutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 3 vid 1957 års riksdag — främmande för svensk rättsuppfattning att tillgodose det allmännas krav på en effektiv brottsbekämpning genom att eftersätta den enskildes rättssäkerhet. Utskottet måste därför avvisa tanken på införandet av en straffform av i motionerna nämnt slag, avsedd att komma till användning utan att föregås av en för den enskildes rättssäkerhet oundgänglig utredning.

En nödvändig effektivisering av samhällets åtgärder mot brottsligheten och i all synnerhet mot ungdomsbrottsligheten måste följaktligen enligt utskottets mening i första hand äga rum inom ramen för de institut inom kriminal- och socialvård, som redan är för handen men som hittills i åtskilliga avseenden i alltför begränsad omfattning realiserats i enlighet med de intentioner, som förestavat deras tillskapande. I fråga om ungdomsbrottslingarna tilldrar sig härvid svårigheterna att snabbt kunna verkställa ett beslut om omhändertagande för skyddsuffostran särskild uppmärksamhet. Nu gällande lagstiftning på straffrättens område syftar till att undantaga unga brottslingar från samhällsinsgrändet inom fångvården och i stället låta ingripandet ske i form av barnavård, särskilt skyddsuffostran. Denna princip realiseras normalt genom användande av åtalshelftergiftsinstitutet. Om barnavårdsnämnden i sådant fall finner omhändertagande på ungdomsvårdsskola erforderligt, förflyter regelmässigt en avsevärd tid, i icke få fall månader, innan plats kan beredas på sådan skola. Med dröjsmålet följer uppenbara risker för återfall i brott, och utåt ter sig fallet under väntetiden som om någon samhällsreaktion icke följt på brottet. Motsvarande situation uppkommer, om domstol efter åtal i enlighet med 1952 års lag med vissa bestämmelser om påföljd för brott av underårig överlämnar åt barnavårdsnämnden att omhändertaga vederbörande för skyddsuffostran. Såsom utskottet i sitt utlåtande nr 12/1958 framhållit kan emellertid även i fall som i och för sig kunnat medföra ingripande inom barnavården särskilda skäl till ådömande av frihetsstraff föreligga, då den brottslige på grund av bristande resurser inom barnavården icke kan beredas plats på ungdomsvårdsskola. En sådan lösning av problemet att åvägabringa ett snabbt omhändertagande av unga lagöverträdare måste emellertid anses vara en nödlösning, som icke står i överensstämmelse med de syften som man velat tillgodose genom 1952 års lag.

Av vad sålunda upptagits torde framgå att stort utrymme finnes för en effektivisering av samhällets åtgärder mot ungdomsbrottsligheten redan inom ramen för nu gällande bestämmelser. Innan en sådan effektivisering skett och verkningarna därav kunnat fastställas anser utskottet det icke påkallat att vid översynen och samordningen av åtgärderna mot ungdomsbrottsligheten överväga införandet av ett helt nytt institut av den art som beröres i motionerna.

### ***B. Utvidgning av införselinstitutet***

I vad motionerna åsyftar en utredning om tillämpning av införselinstitutet vid betalning av skadestånd, som ålagts på grund av bilstöld, vill utskottet erinra om allmänna beredningsutskottets förenämnda, av riksdagen godkända utlåtande nr 3/1957, vari i samma fråga uttalades, att spørsmålet borde upptagas vid reformeringen av utsökningslagen. Arbetet med denna reformering har numera påbörjats genom att chefen för justitiedepartementet tillkallat en utredningsman för en förberedande översyn av utsökningslagen och därmed sammanhängande lagstiftning. Vid sådant förhållande och då förevarande spørsmål ligger helt vid sidan av det uppdrag, som lämnats bilskadeutredningen, kan det icke anses ändamålsenligt att till nämnda utredning hänskjuta frågan om användande av införsel för betalning av skadestånd på grund av brottslig gärning.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

A) att förevarande motioner, I: 62 och II: 95, i vad de avser hållande i förvar icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B) att förevarande motioner, I: 62 och II: 95, i vad de avser utvidgning av införselinstitutet icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 25 februari 1958

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER

*Vid behandlingen av frågan under A. i detta ärende har närvarit*

från f ö r s t a kammaren: herrar Ahlkvist, Branting, Lindblom, Per Olofsson, Birke, Mogård, fru Nilsson och herr Alexanderson;

från a n d r a kammaren: herrar Rylander, Hedqvist, fru Johansson, herrar Onsjö, Lundqvist, Svensson i Krokstorp, Eliasson i Stockholm och Edlund.

*Vid behandlingen av frågan under B. i detta ärende har närvarit*

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Branting, Lindblom, Per Olofsson, Birke, Mogård, fru Nilsson och herr Alexanderson;

från andra kammaren: herr Rylander, fru Johansson, fru Boman\*, herr Onsjö, fru Löfqvist\*, herrar Lundqvist, Svensson i Krokstorp\* och Eliasson i Stockholm.

\* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

### Reservationer

1) av herr *Mogård*, som ansett att till utskottets yttrande under A. bort ha före sista stycket tillagts följande uttalande:

»Utskottet finner det med hänsyn till det sagda vara en trängande nödvändighet för realiserandet av den redan antagna lagstiftningens syften i fråga om ungdomsbrottslingarna att vårdorganen förses med lämpliga institutioner. Härvid kan tänkas *dels* inrättande av de av barnavårdskommittén år 1955 föreslagna utredningshemmen, *dels* en i snabbare takt skeende utbyggnad av ungdomsvårdsskoleorganisationen. På grund av rådande statsfinansiella läge och då måhända den abnorma stegringen av ungdomsbrottsligheten är av temporär natur synes det utskottet som om det ur olika synpunkter kunde vara lämpligt att det provisoriskt anordnades förvaringshem, liknande fångvårdens kolonier, på vilka utredningsfall eller för skyddsuppfostran omhändertagna personer under en lämplig tidrymd omhändertoges och där en uppfostrande eller eljest tillrättaförande verksamhet bedreves.»

2) av herrar *Birke*, *Svensson* i Krokstorp och *Edlund*, vilka *dels* anfört:

»Antalet bilstölder i Sverige har såsom påpekats i förevarande motioner under senare år ökat på ett mycket oroväckande sätt. Till trafikförsäkringsbolagen anmäldes 1956 15 779 bilar skadade i samband med tillgrepp. Motsvarande siffra för år 1957 var 21 599. Försäkringsbolagens utbetalda ersättningsbelopp utgjorde för ifrågavarande år 5 960 400 resp. 8 444 295 kronor. Av totala antalet tillgripna bilar beräknas omkring 60 procent vara stöldförsäkrade.

Ovannämnda siffror torde klart visa att speciella åtgärder måste vidtagas för att komma till rätta med bilstölderna. De brottslingar det här gäller är i allmänhet inte utpräglad kriminella utan tillgreppet är snarare ett utslag av obetänksamhet och äventyrlust. Det har emellertid visat sig, att en bilstöld ofta kan vara det första steget mot mera utpräglad brottslighet. En släpphänt behandling av biltjuvar kan därför medföra att man inte når det åsyftade målet, att åter göra honom till en laglydig medborgare. Avskräckningsmomentet spelar här en stor roll.

Bilstölderna är en ganska ny brottstyp. Statistiken torde klart visa att man med nu tillämpade metoder inte lyckats komma till rätta med denna brottstyp. Enligt vår mening måste man därför pröva nya metoder. Visserligen

har på detta område ett antal utredningar företagits men det återstår många problem, som ännu ej är belysta, bl. a. frågan om hållande i förvar under viss tid av biltjuv.

De rättssäkerhetsproblem, som otvivelaktigt föreligger vid tillskapandet av en reaktionsform av i motionerna berört slag, torde vid en närmare utredning av formerna för påföljden kunna vinna en tillfredsställande lösning och bör därför icke utgöra hinder mot en effektivisering av påföljdssystemet enligt det i motionerna framställda förslaget.»

*dels* ansett att utskottet bort under A) hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 62 och II: 95, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att frågan om hållande i förvar under viss tid av biltjuv särskilt måtte beaktas vid samordnings- och översynsarbetet rörande ungdomsbrottsligheten.

3) av herr *Onsjö*.